

Vraag	Antwoord	Scores

Opgave 1 Onzinwerk

1 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met een voorbeeld dat arbeidsdeling volgens Smith leidt tot hogere productiviteit en daardoor tot welvaartsgroei 1
- een uitleg met tekst 1 dat verregaande arbeidsdeling volgens Smith kan leiden tot afstomping 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Smith is een voorstander van arbeidsdeling, omdat dit leidt tot efficiëntere productie. Als 12 mensen elk een speld van begin tot eind maken, komen ze samen tot ongeveer 120 spelden. Doen ze in dezelfde tijd echter allemaal maar een klein stukje van het productieproces, dan kunnen ze ineens wel 48.000 spelden maken. Arbeidsdeling leidt dus tot hogere productie en daardoor tot meer welvaart 1
- Smith waarschuwt er echter voor dat vergaande arbeidsdeling het werk zo eenvoudig maakt, dat het geestdodend wordt. Hierdoor raak je afgestompt. In tekst 1 is het productieproces in allemaal kleine stukjes opgeknipt, waarbij elk bedrijf een eigen taakje heeft. Het werk van Kurt is daardoor zo eenvoudig dat hij niet in zijn geestelijke vermogens wordt uitgedaagd 1

2 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van Hegels kritiek op de atomaire vrijheidsopvatting: een individu is niet vrij op grond van zijn individuele keuzevrijheid maar dankzij wederzijdse erkenning (Anerkennung) 1
- een uitleg met Hegels opvatting van arbeid dat individuele zelfontplooiing volgens Hegel niet voldoende is voor betekenisvol werk: betekenisvol werk veronderstelt toetreding tot een bestendige gezamenlijkheid waarin het individu in zijn bijzondere kwaliteit erkend wordt 1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- De atomaire vrijheidsopvatting gaat ervan uit dat vrijheid ligt in individuele keuzevrijheid en ongebondenheid. Volgens Hegel moet vrijheid juist begrepen worden in relatie tot de ander. Vrijheid ligt in Anerkennung. Als persoon ben ik pas werkelijk vrij voor zover ik mezelf en de ander acht als persoon en de ander omgekeerd hetzelfde doet 1
- Door je werk tred je volgens Hegel toe tot een bestendige gezamenlijkheid. In deze gezamenlijkheid word je door vakgenoten erkend in je unieke kwaliteit als persoon. Juist je vakgenoten op je werk kunnen jou waarderen in jouw bijzondere kwaliteiten. Volgens Hegel ligt de betekenis van werk dus niet in de manier waarop je je als individu kunt ontplooien, maar in de erkenning die jij van je vakgenoten ontvangt 1

3 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van het verband tussen Plato's ideale staat en zijn driedeling van de ziel: de drie standen in een geordende samenleving weerspiegelen de drie delen van de ziel 1
- een uitleg dat in Plato's ideale staat werk geen doel op zich is: zoals elk zielsdeel moet bijdragen aan het welzijn van de mens als geheel, verricht in Plato's ideale staat iedere stand zijn werk met het oog op de rechtvaardige ordening van de gehele samenleving 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De ziel bestaat volgens Plato uit drie delen. In een rechtvaardige mens zijn deze drie delen van de ziel met elkaar in balans en doet elk deel van de ziel waar het voor is. Het vegetatief-verlangende deel moet zich volgens Plato matigen en laten leiden door de wijsheid van het denkende deel. Analooq aan de indeling van de ziel is ook de ideale, rechtvaardige samenleving ingedeeld in een stand van boeren en ambachtslieden, van wachters en van filosoof-koningen 1
- In de ideale staat moet elke stand zich schikken in de plaats die hij in de polis heeft en de bijdrage die hij kan leveren aan de instandhouding van de rechtvaardige samenleving. Werk is dus geen doel op zich, zoals in onze tijd, maar staat in dienst van een goede ordening van de samenleving als geheel 1

Vraag	Antwoord	Scores

4 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat in het (zestiende-eeuwse) protestantisme de nadruk komt te liggen op het individuele geweten in relatie tot God 1
- een uitleg dat in het (zestiende-eeuwse) protestantisme daarmee de nadruk komt te liggen op de plicht voor ieder individu om het geweten te volgen 1
- een argument dat het kapitalisme mogelijk is geworden door het protestantisme: de plicht om hard te werken en de nadruk op soberheid zorgen voor meer winst, die opnieuw geïnvesteerd wordt 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- In zijn verzet tegen de corruptie van de Kerk legt Luther de nadruk op de Bijbel als de bron van geloofswaarheid. Iedereen moet de Bijbel (kunnen) lezen en vanuit zichzelf tot een relatie met God komen. De nadruk ligt dus op het innerlijk van de gelovige, en het eigen geweten is de plaats om de waarheid van iemands geloof te bepalen. De stem van God openbaart zich in het geweten 1
- De juiste invulling van het geweten ligt in het volgen van Gods wetten. De protestantse nadruk op het geweten hangt dus samen met de plicht om naar geweten te handelen volgens de wetten van God 1
- De protestantse werkethiek is gericht op hard werken en spaarzaam leven. Dit past bij een protestantse houding, waarin je als individu de plicht hebt om Gods wetten te volgen. Het geldt dat door de spaarzaamheid overblijft, kan opnieuw geïnvesteerd worden, niet in spullen om je rijkdom te tonen, maar in middelen om nog meer te werken. Zo leidt investeren tot hogere productie, wat nu juist de kern van het kapitalisme is 1

5 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van Arendts onderscheid tussen arbeiden, werken en handelen: arbeid is gericht op overleving in de natuur/de kost verdienen, werk is gericht op het voortbrengen van duurzame zaken, handelen is gericht op het samenleven met anderen 1
- een uitleg dat Graebers opvatting van spel als activiteit omwille van zichzelf, tegenover arbeid als activiteit omwille van iets anders, aansluit bij Arendts opvatting: in de moderne consumptiesamenleving gelden alle serieuze activiteiten als arbeid en alle activiteiten die niet noodzakelijk zijn voor het leven worden spel genoemd 1
- een uitleg dat Arendts lage waardering van arbeid als noodzakelijke activiteit om te overleven ten opzichte van handelen in de gemeenschap beter aansluit bij de klassieke oudheid, waarin arbeid werd gezien als een noodzakelijk kwaad 1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- Arendt onderscheidt drie vormen van menselijke activiteit. Arbeid is gericht op overleving in de natuur, werk is gericht op het voortbrengen van duurzame zaken, handelen is gericht op het samenleven met anderen 1
- Volgens Arendt ligt in de moderne consumptiesamenleving de nadruk eenzijdig op arbeid. Niet de arbeidersklasse is geëmancipeerd, maar de arbeid zelf. Wat we ook doen, we worden geacht het te doen om 'de kost te verdienen'. Zo worden alle serieuze activiteiten, ongeacht de resultaten, 'arbeid' genoemd. Alle activiteiten die niet noodzakelijk zijn voor het leven van het individu of de maatschappij heten dan 'spel'. Graeber sluit hierop aan. Werk is een activiteit om een bepaald doel te behalen. Alle activiteiten die alleen omwille van zichzelf worden gedaan, worden vervolgens 'spel' genoemd 1
- Arendt heeft een lage waardering van arbeid. Arbeid is alleen een noodzakelijk kwaad om te overleven. Het echte handelen is de politieke activiteit in de gemeenschap. Hiermee past Arendt veel beter bij de aristocratische houding van de klassieke oudheid, waar arbeid voor slaven was en vrije mensen zich bezighielden met de gemeenschap. Daarmee staat Arendt ook eerder tegenover het protestantisme, waarbij arbeid een religieuze plicht is 1

6 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een argument met Tronto's opvatting van zorg dat de huidige werkwijze van postbodes leidt tot verschraling van de publieke ruimte: door de nadruk op kostenbesparing wordt zorg verbannen uit de publieke ruimte.

voorbeeld van een goed antwoord:

In onze samenleving heerst volgens Tronto een duidelijke scheiding tussen de publieke sfeer en de privésfeer. De publieke sfeer wordt grotendeels bepaald door economisch denken, dat gericht is op productie en winst. 'Zorg' is juist verbannen naar de privésfeer. Dat zie je ook terug in tekst 2. Een postbode had eerst nog tijd om zijn werk met zorg en aandacht te doen, zoals het opsporen van een oma. Maar nu worden postbodes alleen nog maar afgerekend op efficiëntie. Daarmee is het onmogelijk voor een postbode om zijn werk in de publieke ruimte nog met zorg te vervullen. En dat leidt tot een verschraling van de publieke ruimte.

Vraag	Antwoord	Scores

7 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met Graebers opvatting van zinvol werk dat doelgericht handelen gericht is op een uitwendig doel, terwijl waardegericht handelen gericht is op de aan arbeid inherente maatschappelijke waarde 1
- een argumentatie met tekst 2 of de maatschappelijke waarde van werk onderdeel kan zijn van de vrije markt 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Graeber is de mens een empathisch wezen dat de betekenis van zijn werk ontleent aan de maatschappelijke waarde, oftewel wat dat werk voor anderen betekent. Mensen handelen volgens Graeber dus niet alleen om een bepaald doel te bereiken, zoals rijkdom, maar vooral waardegericht, gericht op de aan arbeid inherente maatschappelijke waarde 1
- Tekst 2 laat zien dat het doelgerichte denken doorschiet in termen van efficiëntie. Mensen snappen niet meer waarvoor ze het werk doen, doordat ze geen ruimte in hun werk hebben om iets voor een ander te kunnen betekenen. Ik ben het met Graeber eens dat de mens empathisch is en altijd op anderen betrokken is. Alleen door empathie kan de samenleving goed functioneren en daardoor ook de economie en de vrije markt. Bedrijven die dat snappen en maatschappelijk ondernemen, doen het net zo goed als of zelfs beter dan bedrijven die alleen voor de winst gaan. Dat waarderen consumenten juist. Daarom denk ik dat de maatschappelijke waarde van werk wel degelijk onderdeel kan zijn van de vrije markt 1

of

- Het hele idee van de vrije markt is gebaseerd op concurrentie en mensen kiezen nu eenmaal voor het beste product tegen de laagste prijs. Een bedrijf dat zijn product goedkoper weet te maken dan zijn concurrent wint de strijd. Zoals tekst 2 laat zien kunnen postbodes tegenwoordig net zo veel brieven in twee uur bezorgen als vroeger in een hele dag. Dat is dus veel goedkoper. Graeber heeft misschien wel gelijk dat mensen empathische wezens zijn, maar dat geldt niet voor bedrijven. Alleen bedrijven die voor hun eigen winst gaan, overleven en daardoor is er voor zoiets onmeetbaars als 'de maatschappelijke waarde' op de vrije markt geen plaats 1